

Aprendre a llegir

L'escriptura és un dels mètodes de comunicació més complexos. El llenguatge oral s'adquireix de manera automàtica, per imitació, assaig i error, i malgrat ser també molt complex, en el seu aprenentatge intervenen diverses regions del cervell que impulsen instintivament els infants a aprendre la llengua materna. L'idioma concret que parlem és cultural, però la capacitat d'aprendre a parlar és biològica i instintiva. De fet, més que una capacitat és una necessitat, a la qual ens empeny irremeiablement la maduració del cervell durant la infantesa. Escriure i llegir, però, és tota una altra història. Fins a la invenció de l'escriptura, ara fa uns 5.300 anys, tota la informació cultural es transmetia oralment, amb l'ajut de l'art i de la música, unes altres formes de comunicació l'adquisició i el desenvolupament de les quals també s'arrela a la nostra biologia –malgrat les formes artístiques i els ritmes concrets siguin també culturals.

Transmetre cultura a través de l'escriptura implica, com és lògic, saber llegir. Si volem créixer culturalment, com des de fa uns anys impulsen les institucions europees a través la creació d'una *societat del coneixement* (no únicament de la *informació*), no n'hi ha prou de saber llegir, cal voler llegir activament allò que tenim a l'abast per integrar-ho i reflexionar-hi. Per això és tan important la manera com els infants aprenen a llegir, especialment pel que fa a la qualitat motivacional de la lectura.

Llegir és una tasca cerebralment molt complexa, que implica una maduresa suficient en les àrees del llenguatge i també de les zones implicades en l'abstracció –els símbols lingüístics són abstractes–. I cada cervell madura a un ritme diferent. Si forcem un infant a llegir abans que el seu cervell hagi madurat prou, aconseguim l'efecte contrari al desitjat, atès que inconscientment aquella persona acaba associant la lectura amb emocions de temor: la por social de veure's pressionat a realitzar una tasca per a la qual, per molt que s'hi esforci, encara no està neuronalment preparat.

Si volem incrementar el nivell cultural del país i assolir una autèntica societat del coneixement, més informada i sobretot reflexiva –i en conseqüència, més lliure i transformadora–, cal afavorir que l'aprenentatge de la lectura en els infants sigui sempre un procés plaent, que els proporcioni recompenses i sorpreses. Ha de ser un procés flexible, com la flexibilitat que mostren tots els cervells en el seu procés maduratiu. Només així aquests infants continuaran gaudint de la lectura quan siguin adolescents i únicament d'aquesta manera mantindran els hàbits lectors. *

Emocions vitals

Les emocions constitueixen l'eix vertebrador de la nostra vida. Biològicament, són patrons de conducta automatitzats que, gràcies a l'activació de determinats grups de neurones del cervell, ens permeten reaccionar de manera ràpida davant qualsevol situació que pugui comportar una amenaça. La por, la ira, l'aversion, l'alegria i la sorpresa són algunes de les emocions bàsiques. Sense emocions no sobreviuríem. I, molt possiblement, sense emocions tampoc no valdria la pena viure. La vida és l'espectacle més meravellós que l'Univers ens pot oferir, sempre canviant i polièdric, sempre meravellós. Aquest mes comentaré tres llibres que giren al voltant del cervell, les emocions i la vida.

Meravellar-se amb la vida

Les persones estem en contacte constant amb moltes altres formes de vida. És tan habitual, que generalment no hi posem gaire atenció. També nosaltres som éssers vius i, de fet, la vida és l'element distintiu més important de la Terra. Ara bé, en què consisteix el fet de viure? Què diferencia la matèria viva de la inerta? Com va aparèixer la vida? Per què hi ha tantes espècies diferents? Com han anat evolucionant? Si la vida sembla tan fràgil, com s'explica la seva persistència tenaç? *Una meravella anomenada vida* és un llibre coral escrit per onze especialistes de la Facultat de Biologia de la UB que explica, de manera planera, amb moltes anècdotes i dades sorprenents, aquestes i moltes altres qüestions fonamentals i fascinants dels éssers vius, des de l'origen fins a la gran diversitat actual, de com interactuen entre ells i amb el planeta. I fins i tot ens proposa unes quantes recerques científiques molt bàsiques que podem fer a casa per meravellar-nos encara més amb el fenomen vital.

Un univers d'emocions

Si volem parlar d'emocions, és imprescindible referir-nos a un dels grans impulsors de l'anomenada educació emocional, el catedràtic Rafael Bisquerra. Bisquerra és director de diversos postgraus sobre emocions i educació emocional i ha escrit nombrosos articles i llibres sobre el tema. Ara ens presenta *Política y emoción*, un llibre on exposa, analitza i reflexiona sobre el paper de les emocions en la gènesi i la gestió de les opcions polítiques. La por, la ira i el benestar analitzats d'una manera poc habitual però tanmateix extremadament útil si volem conèixer millor per què triem el que triem, i per si volem fer de la política un lloc de trobada i no de confrontació.

El camí del cervell

Finalment, a *Ramón y Cajal, ara i aquí*, el metge, escriptor i investigador Salvador Macip ens presenta una biografia heterodoxa d'un dels premis Nobel més reconeguts, que va descriure per primer cop l'arquitectura íntima del cervell, construïda per milers de milions de neurones interconnectades. Macip basteix un joc de miralls entre dues èpoques, la de Santiago Ramón y Cajal i la nostra, i combina la biografia personal i científica d'aquest savi d'origen navarrès amb la seva. A través d'aquest joc reivindica el mestratge científic i humanístic de Ramón y Cajal, i ens el presenta com a una persona del segle XIX amb esperit renaixentista, interessada tant per la ciència com per les humanitats i molt allunyada de la imatge d'un *friqui* de laboratori com algú el podria imaginar. Si hagués de destacar alguna cosa del llibre –jo me'l quedaria sencer, però faré aquest exercici–, escolliria tres de les reflexions sobre les qualitats indispensables que, segons Ramón y Cajal, ha de tenir la recerca científica: independència mental, curiositat intel·lectual i perseverança. *

UNA MERAVELLA ANOMENADA VIDA Diversos autors

Editorial: Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona, 2017
Pàgines: 196
Preu: 16 euros

POLÍTICA Y EMOCIÓN Rafael Bisquerra

Editorial: Pirámide Madrid, 2017
Pàgines: 144
Preu: 12,50 euros

RAMÓN Y CAJAL, ARA I AQUÍ Salvador Macip

Editorial: Angle Barcelona, 2016
Pàgines: 224
Preu: 14,90 euros

L'expressió facial permet mostrar les emocions amb força nítida / ARXIU